

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційної роботи Сучек Світлани Ігорівни на тему «Трансформація екологічного оподаткування в Україні в умовах євроінтеграції», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Тема дисертаційної роботи була затверджена Вченою радою СНУ імені Лесі Українки, протокол № 17 від 29 листопада 2017 р. та уточнена Вченою радою СНУ імені Лесі Українки, протокол № 11 від 24.09.2020 року.

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з планами наукових робіт.

Протягом останніх років проблематика збереження навколишнього середовища, раціоналізації використання природних ресурсів вирішується через юридичні та фінансові важелі, зокрема через відповідні податки та збори. Проблема стану довкілля та бездумного використання природних ресурсів виникла тому, що уряди дозволяли це роками, обираючи економічну вигоду на противагу можливим наслідкам. Для України, як і для більшості країн світу регулювання раціонального використання природно-ресурсного потенціалу є питанням, яке не може лишитись поза увагою уряду. Одним із способів регулювання дій суб'єктів господарювання із залученням природних ресурсів є використання коригувальних податкових інструментів.

Проблематика екологічного оподаткування, без сумніву, є інструментом державного впливу на економіку природокористування, проте на сьогодні воно забезпечує виконання лише фіскальної функції у вигляді певних надходжень до бюджетів різних рівнів. Водночас, проведена реформа децентралізації змінила пропорції зарахування такого податку до бюджетів різних рівнів. З іншої сторони, прагнення України до євроінтеграції вимагає

узгодження з європейськими нормами вітчизняних законодавчих актів щодо екологічного оподаткування. Наявність великого спектру невирішених завдань з питань екологічного оподаткування підтверджує актуальність теми дослідження здобувача.

Дисертаційне дослідження виконувалося відповідно до плану науково-дослідної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки. Зокрема, під час виконання держбюджетних тем: «Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання» (державний реєстраційний номер 0120U102632), «Управління соціоекологоекономічною безпекою», номер державної реєстрації 0117U002302, «Територіальні фінансові ресурси західного прикордонного регіону України в умовах євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0113U11002222).

2. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом та їх новизна.

У дисертаційному дослідженні обґрунтовано теоретико-методичні основи трансформації екологічного оподаткування в Україні в умовах євроінтеграції та розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності екологічного оподаткування в бюджетному механізмі в Україні, зокрема:

- удосконалено концептуальне бачення інтерпретації поняття «екологічне оподаткування», який запропоновано розширити до «системи екологічного оподаткування», та визначати її як сукупність форм, методів, принципів, інструментів спрямованих на інтерналізацію екологічних витрат та акумулювання коштів, достатніх для фінансування природоохоронних заходів з метою досягнення цілей кліматичної нейтральності, що включає в себе власне екологічний податок в поточному значенні, податки на енергію, транспорт, ресурсні платежі;

- уточнено перелік основних складових бюджетного механізму екологічного оподаткування, у складі якого виокремлено: механізм справляння екологічного податку; механізм розподілу екологічного податку між бюджетами різних рівнів; механізм фінансування природоохоронних заходів;

- удосконалено методичний підхід до прогнозування ефективності екологічного податку з використанням економіко-математичного моделювання, в основі якого лежить розрахунок коефіцієнта ефективності екологічного податку, що уможливорює визначення пріоритетних напрямів фіскальної та екологічної політики держави в частині наповнення Державного та місцевих бюджетів від екологічного оподаткування та ефективності фінансування природоохоронних заходів та охорони навколишнього середовища;

- розширено механізм справляння вуглецевого податку в Україні, який запропоновано доповнити таким елементом, як плата за вуглецевий слід. Такий елемент є необхідною вимогою Зеленого Європейського курсу, а його імплементація у вітчизняну практику оподаткування забезпечить зменшення податкової конкуренції підприємств в межах ЄС;

- доповнено функції екологічного оподаткування такими, як: інноваційна, інвестиційна, інституційна, що сприяє більш повному розумінню екологічного оподаткування та узгоджує фіскальну, інвестиційну та екологічну політику держави та суб'єктів господарювання;

- набув подальшого розвитку підхід до оцінювання залежності обсягів доходів від екологічного оподаткування, видатків на охорону довкілля та їх впливу на обсяги викидів парникових газів, що базується на застосуванні кореляційного аналізу. Це дозволило обґрунтувати необхідність перегляду ставок екологічного оподаткування, розширення поняття екологічного оподаткування та збільшення видатків на природоохоронну діяльність як наслідок реалізації вищезазначених кроків;

- уточнено структуру екологічного податку, в межах якого запропоновано вивести зі складу екологічного податку вуглецевий податок, як окремий елемент системи екологічного оподаткування з урахуванням чинної практики країн ЄС та з метою підвищення ефективності використання коштів від вуглецевого податку в бюджетах різного рівня в Україні, передусім на рівні територіальних громад;

- дістало подальшого розвитку обґрунтування суперечності «фіскального зеленого парадоксу», що виникає внаслідок реалізації фіскальної функції оподаткування та відображається у збільшенні негативного впливу на довкілля та зростання видатків держави на подолання таких наслідків за умови незмінних ставок оподаткування;

– розроблено рекомендації щодо виокремлення позабюджетного цільового фонду для обслуговування акумулювання та використання коштів отриманих в результаті екологічного оподаткування, а також запропоновано внести зміни до бюджетного законодавства щодо корегування пропорцій розподілу екологічного податку між державним, обласними та місцевими бюджетами на користь місцевих органів самоврядування.

3. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Усі наукові результати, викладені у дисертації, є результатом особистих напрацювань. Теоретичною основою дослідження є фундаментальні положення світової економічної думки та наукові публікації зарубіжних і вітчизняних учених із проблем функціонування суспільних фінансів, оподаткування і фінансового забезпечення природоохоронних заходів. Наукові результати достовірні, достатньо обґрунтовані та базуються на нормативно-правовій базі України та звітних даних Міністерства фінансів України, Міністерства екології та природних ресурсів України, УДКС України у Волинській області, інформаційних матеріалах Державного комітету статистики України, Комітету статистики Європейського Союзу,

інтерактивних статистичних баз країн ОЕСР, Світового банку, міжнародних фінансових організацій; монографічних виданнях та статтях вітчизняних і зарубіжних науковців.

4. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи.

1. У дисертаційній роботі поглиблено теоретичні основи сутності екологічного оподаткування в умовах євроінтеграції, проведено комплексну оцінку та обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення інструментів бюджетного механізму екологічного оподаткування. Визначено сутність бюджетного механізму екологічного оподаткування, з'ясовано інституційно-організаційні основи становлення та функціонування екологічного оподаткування та доповнено перелік принципів екологічного оподаткування такими як: принцип ефективного використання ресурсів та принципом узгодження природоохоронних заходів з інтересам громад, підприємств та галузей. Запропоновано розширити функції екологічного оподаткування такими, як: інвестиційна, інноваційна та інституційна. Сформульовано авторський підхід до змісту та структурування поняття «бюджетний механізм екологічного оподаткування», на основі якого виокремлена такі складові бюджетного механізму екологічного оподаткування: механізм справляння екологічного податку; механізм розподілу екологічного податку між бюджетами; механізм фінансування природоохоронних заходів.

Проведений аналіз стану та структури доходів Державного бюджету України від екологічного оподаткування у 2016 – 2020 роках засвідчив перевищення видатків на природоохоронну діяльність над доходами від екологічного податку як в абсолютному, так і у відносному виразі, що відображає недостатній обсяг надходжень для фінансування природоохоронних заходів, що дозволило виявити основні проблеми функціонування бюджетного механізму екологічного оподаткування в Україні. Розкрито особливості формування надходжень від екологічного податку та видатків на охорону природного навколишнього середовища в

місцевих бюджетах України та Волинської області. На основі проведеного аналізу виявлено диспропорції між зазначеними доходами та видатками, що дозволило розробити практичні рекомендації з їх подолання шляхом перегляду пропорцій розподілу доходів від екологічних податків до бюджетів різних рівнів.

На основі кореляційного аналізу та проведених відповідних розрахунків встановлено, що країни ЄС, які генерують більшу кількість викидів вуглекислого газу є, переважно, країнами з високим рівнем ВВП. З'ясовано, що країни з більш високим рівнем економічного розвитку генерують значні обсяги викидів вуглекислого газу. На основі економіко-математичного моделювання здійснено прогноз рівня ефективності екологічного оподаткування на період 2021 – 2025 років. З урахуванням досвіду країн ЄС запропоновано доповнити вуглецевий податок таким елементом, як плата за вуглецевий слід, що вплине на рівень викидів вуглекислого газу.

Обґрунтовано можливість подолання проблеми недостатності ресурсів для фінансування заходів, що дозволять досягти Україні кліматичної нейтральності, шляхом залучення «зелених» облігацій як для зовнішніх, так і для внутрішніх інвесторів та кредитів «зелених» банків. Запропоновано створення позабюджетного трирівневого цільового кліматичного фонду для обслуговування бюджетного механізму екологічного оподаткування з його подальшою ієрархічною класифікацією на державний, обласний та місцевий рівень цільових фондів, що сприятиме підвищенню ефективності екологічного оподаткування в Україні в контексті євроінтеграції створить умови для узгодження бюджетної, податкової, екологічної та інвестиційної політики.

5. Використання результатів роботи.

Пропозиції та ключові положення дисертаційної роботи пройшли апробацію та прийняті до впровадження в діяльності: ПрАТ

«Дніпровагонмаш», ТзОВ «Інститут земельних відносин та охорони навколишнього середовища», Шацької селищної ради Ковельського району Волинської області та в навчальному процесі Волинського національного університету імені Лесі Українки при підготовці лекційних та практичних занять з дисциплін: «Публічні фінанси», «Кліматичні фінанси в умовах глобалізації», «Податкова система».

6. Оцінка мови та стилю дисертації.

Текст дисертації викладено українською мовою, логічно та послідовно. Застосована у роботі наукова термінологія є загальновизнаною. Стель викладення результатів досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій чіткий і зрозумілий.

7. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Дисертація викладена на 167 сторінках, містить 20 таблиць, 14 рисунків, 12 додатків, список використаних джерел із 156 найменування на 23 сторінках. Дисертацію оформлено відповідно до вимог, передбачених Наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

8. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Дисертаційна робота Сучек Світлани Ігорівни на тему «Трансформація екологічного оподаткування в Україні в умовах євроінтеграції» є цілісною, логічною, завершеною науковою працею, в якій автор, спираючись на особисті дослідження, запропонував вирішення важливої наукової проблеми – обґрунтування теоретичних основ та вдосконалення механізму фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.

Дисертація підготовлена на актуальну тему, а її результати характеризуються науковою новизною і є достатньо обґрунтованими та достовірними. Зміст даного дослідження забезпечується предметною областю та повністю відповідає спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленої кваліфікаційної наукової праці на правах рукопису та виконано здобувачем особисто.

Подана на рецензування дисертаційна робота Сучек Світлани Ігорівни за структурою, змістом, обсягом, науковою новизною та оформленням відповідає вимогам п. 9, 10, 11, 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167.

9. Зауваження та рекомендації.

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу Сучек С.І., слід відзначити деякі зауваження та дискусійні положення:

- сформульовані у вступі завдання, а саме «оцінити співвідношення надходжень від екологічного податку та видатків на охорону навколишнього середовища» та «дослідити вплив екологічного оподаткування на стан навколишнього середовища в країнах ЄС» не достатньо відображені у змісті і потребують глибшого обґрунтування;

- у п. 1.1 неодноразово використовуються поняття «екологічний податок», «механізм екологічного оподаткування» та «система екологічного оподаткування», доречним буде чітко розмежувати їх та надати визначення для уникнення викривлення сприйняття інформації;

- у п.1.3 визначену структуру бюджетного механізму екологічного оподаткування рекомендовано доповнити інформацією про виявлені недоліки бюджетного механізму екологічного оподаткування;

- п. 3.1 варто доповнити моделлю, що дозволить прогнозувати ефективність екологічного оподаткування в Україні виходячи із

запропонованого автором коефіцієнта екологічної ефективності;

- п. 3.2 слід доповнити рекомендаціями щодо підвищення ефективності використання коштів, мобілізованих з допомогою екологічного податку;

- п.3.3 на основі аналізу показників країн ЄС встановити кореляційні зв'язки між екологічними та економічними показниками.

Здобувачем було враховано більшість основних рекомендацій, наданих рецензентами у процесі попередніх обговорень роботи. Разом з тим, висловлені зауваження щодо окремих положень дисертаційної роботи не применшують теоретичної і практичної значимості та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

11. Кількість наукових публікацій, повноту опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих із співавторами та зарахованих за темою дисертації.

Результати дисертації опубліковано в повному обсязі. Основні положення дисертаційного дослідження Сучек С.І., опубліковані в 13 наукових працях, в т. ч. 5 у фахових наукових виданнях України, 1 – в зарубіжному виданні, та 7 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Серед них: «Молода наука Волині: пріоритети та перспективи досліджень» (м. Луцьк, 2018, 2020), Міжнародна науково-практична конференція «Імперативи розвитку громадського суспільства у забезпеченні національної конкурентоспроможності» (м. Батумі, Грузія 2018), Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-компетентне управління корпораціями в умовах поведінкової економіки» (м. Луцьк, 2020), Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неіндустріального суспільства» (м. Луцьк, 2020), Міжнародна науково-практична конференція «Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, фінансів, обліку та права» (м. Полтава,

2021), Міжнародна науково-практична конференція «SCIENCE, INNOVATIONS AND EDUCATION: PROBLEMS AND PROSPECTS» (м. Токіо, Японія, 2021).

12. Результати перевірки роботи на академічний плагіат.

У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Перевірка проводилась сертифікованою програмою Unicheck.

Результати дисертаційного дослідження апробовано на засіданні фахового семінару № 1 від 08.10.2021 р.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних економічних
відносин та управління проектами
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Андрій БОЯР

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

Наталія МАТВІЙЧУК

підпис *Н. Матвійчук*
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
«___» _____ 20__ р.